

WTO – Status over forhandlingerne

Af Nord Nordbo

Til september holder verdenshandelsorganisationen WTO ministerkonference i det mexicanske ferieparadis Cancún. Der bliver imidlertid næppe meget tid til badeferie for Per Stig Møller og Danmarks handelsdiplomater. WTO-forhandlingerne er gået i hårdknude. John Nordbo, der er koordinator for 92-gruppen og NGO-repræsentant i den danske delegation til WTO's ministerkonference redegør her for nogle af de sager, som har skabt problemer, og som kommer til debat i Cancún

I WTO har forholdet mellem de rige og fattige lande mildt sagt været anstrengt siden ministerkonferencen i 1999 i Seattle. Konferencen endte med et totalt sammenbrud i forhandlingerne. Ikke en linie blev vedtaget.

Skårene blev til en vis grad klinket to år senere på WTO's ministerkonference i Doha. En ny og omfattende runde af handelsforhandlinger igangsattes. Det blev aftalt, at runden skal være afsluttet 1.1.2005, og der blev sat en række tidsfrister for afklaring af nogle af de udestående problemer mellem de rige og fattige lande. Hensynet til ulandene blev endda indskrevet i titlen for forhandlingsrunden: 'Doha Development Agenda' hedder den på engelsk.

Spørgsmålet er imidlertid, om det ikke er ren retorik. Der er nu gået mere end halvandet år siden mødet i Doha, og der er ingen klare tegn på, at de rige lande for alvor vil acceptere, at forhandlingerne ender med forbedringer af ulandenes handelsvilkår.

Det er *ikke* lykkedes at holde nogle af de betydende tidsfrister i WTO-forhandlingerne. USA og EU har været de alvorligste forhindringer for, at løsninger har kunnet findes på de vigtigste områder for ulandene, nemlig adgang til medicin, positiv særbehandling af ulande og landbrug.

Billig medicin til de fattigste lande

I Doha blev der truffet en beslutning af stor symbolsk værdi. De rige lande gik med til en særlig erklæring, som handlede om sundhed og patenter. Erklæringen betød, at der i WTO skulle tages hensyn til de virkelige problemer i ulandene, selv om nogle af WTO's regler meget vel kunne fortolkes anderledes.

Beslutningen indebar, at der skulle findes en langsigtet løsning på ulandenes muligheder for at bruge tvangslicenser til at nedbringe priser på medicin til AIDS mv. WTO's regler om patenter, den såkaldte 'TRIPS-aftale', indeholder en bestemmelse om, at tvangslicenser kan anvendes, men kun til forsyning af et hjemmemarked.

Det hjælper ikke meget for de ulande, som ikke har nogen særlig medicinindustri. Hvis der er taget patent på f.eks. AIDS-medicin, kan de ikke bare købe billig medicin fra kopiproducenter i Indien eller Brasilien.

I Doha blev det aftalt, at der skulle findes en løsning på dette problem inden 31.12.2002, men USA er løbet fra aftalen. Man har fremlagt forskellige forslag, som vil indebære en begrænsning på

ulandenes muligheder for at afvige fra TRIPS-aftalen. EU har søgt at spille en mæglerrolle i sagen, men det er et åbent spørgsmål, om det vil lykkes at få et kompromis igennem i Cancún.

Positiv særbehandling af ulande

Principielt er der enighed i WTO om, at ikke alle handelsregler kan være ens for rige og fattige lande. De nuværende WTO-aftaler indeholder mere end 80 forskellige bestemmelser, som går ud på at tage særlige hensyn til ulandene, f.eks. i form af bedre markedsadgang, teknologioverførsel og meget andet.

Problemet er imidlertid, at en hel del af disse bestemmelser er vage hensigtserklæringer. Derfor krævede ulandene på ministerkonferencen i Doha, at bestemmelserne om positiv særbehandling skulle præciseres, hvis ulandene skulle gå med til, at der blev igangsat en mere omfattende runde af frihandelsforhandlinger. Det aftaltes konkret, at bestemmelserne skulle gøres mere "præcise, effektive og operationelle" inden 31.7.2002.

Såvel EU som USA har forhindret, at dette er sket. De har søgt at få langt de fleste spørgsmål sendt til behandling i forskellige udvalg, som arbejder med helt andre tidsfrister - og hvor ulandene vil blive tvunget til at komme med modydelse, hvis de skal have noget igennem.

Landbrug - begrænsning af de rige landes særrettigheder

WTO's landbrugsaftale fra 1994 giver de rige lande en række særrettigheder. De har blandt andet lov til at opretholde en omfattende statsstøtte, som fører til fundamentalt urimelige konkurrencevilkår for ulandene. Hvordan skal fattige bønder, som lever for en dollar om dagen, kunne konkurrere med landmænd i de rige lande, som så at sige starter året med en statsstøtte på 15-20.000\$?

Støtten - og høje toldmure i de rige lande - gør det svært for ulandene at eksportere den slags varer, de alle sammen kan producere, nemlig landbrugsvarer. Selv på ulandenes egne markeder har de rige lande lov til at dumpe deres overproduktion af fødevarer. Ulandene kan ikke forhindre dette ved at hæve deres toldsats.

Allerede i forbindelse med den oprindelige landbrugsaftale blev det aftalt, at der skulle forhandles om omfattende liberaliseringer af handlen med landbrugsvarer. I Doha blev det aftalt, at de overordnede rammer for disse forhandlinger skulle være fastlagt d. 31.3.2003, men nu er det op til WTO's ministerkonference i Cancún at gøre et forsøg.

Især EU stritter imod i disse forhandlinger. USA er principielt mere indstillet på reformer, selv om det er tvivlsomt, hvor langt man i sidste ende vil gå.

Handel og udvikling

Der er faktisk mulighed for, at ulandene kan få noget ud af forhandlingerne i WTO. Løsning af medicin-sagen vil medvirke til at fjerne et umiddelbart problem for ulandene. Løsning af spørgsmålet om positiv særbehandling kan skabe rammer for ulandenes fremtidige integration i verdenshandlen. Liberalisering af handlen med landbrugsvarer vil skabe det økonomiske fundament for udvikling i en række fattige lande.

Handel og udvikling kan altså komme til at hænge bedre sammen. Men det er et åbent spørgsmål, om det vil lykkes at opnå fremskridt på WTO's ministerkonference i Cancún. Ulandene synes velforbredte og parate til at presse citronen til det yderste. NGO'erne vil også være til stede i gaderne og i korridorerne.

Men i korridorerne er der også repræsentanter for de rige landes landbrug, medicinalindustri og andre særinteresser, som vil forsøge at presse deres regeringer til at fastholde en protektionistisk politik og fortsat undlade at leve op til løfterne til ulandene.

Denne artikel har været bragt i Ulandsimportens blad Fair Trade, august 2003.